

Ratimos 2

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYAR VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“SOHALAR MEHNAT MUHOFAZASI VA TEXNIKA XAVFSIZLIGI”

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 1010000- Xizmatlar ko'rsatish sohasi
Ta'lim sohasi: 1020000- Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
Ta'lim yo'nalishi: 61020200- Mexnat muhofazasi va texnika xavfsizligi.

Fan/modul kodi SMM4706 SMM4806	O'quv yili 2024-2025	Semestr(lar) 7-8	Kreditlar 6/6
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Sohalar mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi	90/90	90/90	180/180
2. I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga mehnat jarayonini tashkil qilishning huquqiy ta'minoti, ish beruvchi va xodim o'rtasidagi munosabatlarning tartibga solibishi, mehnat qonunchiligida ko'zda tutilgan boshqa normatib me'yorlarni nazariy va amaliy jihatdan yondashilib amalga oshirilish o'rgatishdan iborat. Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar hamda yonish jarayonining xavfliligini tahlil qilish, jarayonning termodinamik va ekzotermik omillarini aniqlash, qurilish konstruksiyalarini o'tga bardoshlilikini, materiallarni yonmaydigan toifaga o'tqazish, yonish jarayonining turli omillari - o'z-o'zidan alanganish, chaqnash harorati, yonish, kislorod tanqisligi va boshqalarni aniqlash, kuygan va talafot olgan insonlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish va boshqa muhim vazifalarni bajara oladigan kasbiy malakaga ega insonni tarbiyalashga qaratilgan			
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) 2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1- mavzu. Sohalar mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi fanining mazmuni, maqsadi, vazifalari. Fanning mazmuni, maqsadi, vazifalari. Bo'limlari nazariy asoslari. 2-mavzu. O'zbekiston Respublikasida mehnat muhofazasi ishlarining hozirgi holati va istiqboli. O'zbekiston Respublikasida mehnat muhofazasi ishlarining hozirgi holati va istiqboli, davlat siyosati. 3-mavzu. "Inson - mashina - ishlab chiqarish" tizimi, uning xususiyatlari. "Inson - mashina - ishlab chiqarish" tizimi, uning xususiyatlari. Xavfsizlik asoslari 4- mavzu. Og'irli va zararliligi bo'yicha ish kategoriyalari. Og'irli va zararliligi bo'yicha ish kategoriyalari. 5-mavzu. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi qonunining ahamiyati. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi qonunining ahamiyati. Qonunning qabul qilinishi va huquqiy asoslari 6-mavzu. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksining ahamiyati.			

O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksining ahamiyati. Moddalar shartli.

7-mavzu. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati
Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati

8-mavzu. Mehnatni muhofaza qilishga oid xalqaro hamkorlik va xorij tajribalari.
Mehnatni muhofaza qilishga oid xalqaro hamkorlik va xorij tajribalari.

9-mavzu. Mehnat intizomi tushunchasi va uni ta'minlash usullari. Mehnat nizolari. Ishlovchilarning ishlash va dam olish vaqti turlari, ularni me'yorlash.
Mehnat intizomi tushunchasi va uni ta'minlash usullari. Mehnat nizolari. Ishlovchilarning ishlash va dam olish vaqti turlari, ularni me'yorlash.

10-mavzu. Xodim va ish beruvchining mehnat muhofazasiga oid majburiyatlari. Mehnatni muhofaza qilish qoidalarini buzganlik uchun javabgarlik
Xodim va ish beruvchining mehnat muhofazasiga oid majburiyatlari. Mehnatni muhofaza qilish qoidalarini buzganlik uchun javabgarlik

11-mavzu. Ishlovchilarga oid tibbiy ko'riklarni tashkil qilish tartibi. Mehnatni muhofaza qilish sohasida nazorat tashkilotlari. Ishlovchilarga oid tibbiy ko'riklarni tashkil qilish tartibi. Mehnatni muhofaza qilish sohasida nazorat tashkilotlari
Ishlovchilarga oid tibbiy ko'riklarni tashkil qilish tartibi. Mehnatni muhofaza qilish sohasida nazorat tashkilotlari

12-mavzu. Ishlab chiqarish jarayonlarida zararli omillar va ulardan himoyalaniş tadbirlari. Ishlab chiqarishda zararli moddalar va ulardan himoyalaniş usullari.
Ishlab chiqarish jarayonlarida zararli omillar va ulardan himoyalaniş tadbirlari. Ishlab chiqarishda zararli moddalar va ulardan himoyalaniş usullari.

13-mavzu. Ishlab chiqarishda shovqinning yuzaga kelish sabablari va manbalari. Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar.
Ishlab chiqarishda shovqinning yuzaga kelish sabablari va manbalari. Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar.

14-mavzu. Ijtimoiy soha hodimlarining mehnatini muhofaza qilish qoidalari.
Ijtimoiy soha hodimlarining mehnatini muhofaza qilish qoidalari.

15-mavzu. Ish joylarini mehnat sharoitlari bo'yicha attestatsiyadan o'tkazish tartibi.
Ish joylarini mehnat sharoitlari bo'yicha attestatsiyadan o'tkazish tartibi.

16-mavzu. Mehnat muhofazasi bo'yicha tadbirlarni ishlab chiqish tartibi. Mehnat muhofazasi qoidalari va talablariga o'qitish tizimi.
Mehnat muhofazasi bo'yicha tadbirlarni ishlab chiqish tartibi. Mehnat muhofazasi qoidalari va talablariga o'qitish tizimi.

17-mavzu. Ishlab chiqarishda jarohatlanishlar, kasb kasallanishlari va ularning yuzaga kelish sabablari.
Ishlab chiqarishda jarohatlanishlar, kasb kasallanishlari va ularning yuzaga kelish sabablari.

18-mavzu. Xodimlarni jarohatlanishlar va kasb kasallanishlaridan

sug'urta qilishning huquqiy-me'yoriy asoslari.
Xodimlarni jarohatlanishlar va kasb kasallanishlaridan sug'urta qilishning huquqiy-me'yoriy asoslari.

19-mavzu. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi.
Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi.

20-mavzu. Elektr xavfsizligi asoslari.
Elektr xavfsizligi asoslari, nazariy asoslar

21-mavzu. Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligini ta'minlashning ahamiyati.
Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligini ta'minlashning ahamiyati.

22-mavzu. Elektr uskunalarning va elektr qurilmalari joylashgan xonalarning elektr xavfsizligi bo'yicha klassifikatsiyasi.
Elektr uskunalarning va elektr qurilmalari joylashgan xonalarning elektr xavfsizligi bo'yicha klassifikatsiyasi.

23-mavzu. Texnika xavfsizligi, uning maqsadi, vazifasi va ahamiyati. Texnologik jarayonlar xavfsizligi.
Texnika xavfsizligi, uning maqsadi, vazifasi va ahamiyati. Texnologik jarayonlar xavfsizligi.

24-mavzu. Texnologik reglamentlarni ishlab chiqish qoidalari. Sanoat korxolarini sanitariya jihatidan loyihalash talablari.
Texnologik reglamentlarni ishlab chiqish qoidalari. Sanoat korxolarini sanitariya jihatidan loyihalash talablari.

25-mavzu. Katta energiya va bosim bilan ishlovchi uskuna, qurilmalarning va idishlarning turlari va guruhlanishi.
Katta energiya va bosim bilan ishlovchi uskuna, qurilmalarning va idishlarning turlari va guruhlanishi.

26-mavzu. Yuk tashish va yuklash-tushirish ishlarida xavfsizlik talablari
Yuk tashish va yuklash-tushirish ishlarida xavfsizlik talablari

27-mavzu. Mashina va mexanizmlarning xavfli joylari (zonalari).
Mashina va mexanizmlarning xavfli joylari (zonalari).

28-mavzu. Yuklarni tashishga bo'lgan xavfsizlik talablari.
Yuklarni tashishga bo'lgan xavfsizlik talablari.

29-mavzu. Yong'in xavfsizligi asoslari
Yong'in xavfsizligi asoslari

30-mavzu. Dastlabki o't o'chirish jihozlari. Yong'in xavfsizligini ta'minlash chora tadbirlari.
Dastlabki o't o'chirish jihozlari. Yong'in xavfsizligini ta'minlash chora tadbirlari.

2.2. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar
Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar amaliy mashg'ulot ishlari o'quv rejadagi auditoriya soatlariga mos ravishda standart va malaka talablariga asosan amaliy ishlari rejalashtirilgan.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Mehnat muhofazasi ta'minlovchi me'yoriy hujjatlarni o'rganish.
2. Mehnat muhofazasi bo'limlari faoliyatini va hujjatlarni yuritishni o'rganish.
3. Mehnat muhofazasi tadbirlarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini hisoblash.
4. Xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnomalar va ularni hujjatlashtirish tartiblari.
5. Xavfsizlik texnikasi va ishlab chiqarish sanitariyasi bo'yicha ko'rsatmalar tuzish.
6. Ishlab chiqarish korxonalaridagi baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish.
7. Baxtsiz hodisalarni tahlil qilish uslublari va jarohatlanish ko'rsatkichlarini aniqlash.
8. Mehnatni muhofaza qilish xizmati binosining maydoni va ischilar sonini hisoblash.
9. Ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonida o'quvchilar va talabalar bilan yuz bergan baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibini o'rganish.
10. Mahalliy havo almashirish qurilmalarini hisoblash.
11. Ishlab chiqarish xonalaridagi mexanik havo almashirish qurilmalarining unumdor ishlashini aniqlash.
12. Vintelyatordan chiqayotgan shovqin darajasini hisoblash.
13. Yuk ko'tarish mashinalari va qurilmalarini sinash.
14. Yuk ko'tarish-tushirish mexanizmlaridan xavfsiz foydalanishni hisoblash.
15. Elektr toki zarbasidan himoya qiluvchi vositalarni o'rganish.
16. Elektr tokidan himoya qiluvchi vositalarni sinash.
17. Statik elektr zaryadlari xavfliigi ko'rsatkichlarini hisoblash.
18. Mehnat sharoitini baholash va mehnat sharoiti bo'yicha ish o'rinlarini attestatsiya qilish metodikasini o'rganish.
19. Ishlab chiqarish xonalari va ish joylaridagi havo tarkibida bo'lgan chang miqdorini aniqlash.
20. Ishlab chiqarish binolari va ish joyidagi havoda bo'lgan zararli gazlar miqdorini aniqlash.
21. Tabiiy yorug'lik tushishi uchun kereakli yon derazalar maydonini aniqlash.
22. Shovqin ko'rsatkichlarini aniqlash.
23. Titraş ko'rsatkichlarini aniqlash.
24. Elektr jhozlarini nollashning umumli ishlashini aniqlash.
25. Mashina va mexanizmlardagi statik elektrlanishni o'ichash va hisoblash.
26. Mehnatni muhofaza qilishda ergonomika va psixologiyaning ahamiyati.
27. Ishlab chiqarishda mo'tadil ob-havo sharoitini yaratish tadbirlari.
28. Ish sharoitlarini va mehnat muhofazasi holatini yaxshilash tadbirlarining

ijtimoiy - iqtisodiy ahamiyati.

29. Ish joylari pasportini tuzish va uning ahamiyati.
30. Ish joylarini takomillashtirish muammolari.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar echish orqali yanada boyitadilar. SHuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustaxkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar echish, mavzular bo'yicha ko'rgazmali qurollar tayyorlash va boshqalar tavsiya etiladi.

2.3. Laboratoriya ishlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1. Ishlab chiqarish xonalari va ish joylarining mikroqilim holatini tekshirish
2. Ishlab chiqarish xonalarining zararli changlar bilan ifloslanganlik darajasini aniqlash

3. Ish joylarini zararli gazlar bilan ifloslanganlik darajasini aniqlash

4. Ish joylarning yoritilganligini tekshirish

5. Materiallarning titraşmi izolyatsiyalash xususiyatini tekshirish

6. Elektr qurilmalarining elektr xavfsizligini tekshirish

7. Yuk ko'tarish mashina va mexanizmlarini sinash

8. O't o'chirgichlarning tuzilishi va ishlatilishini o'rganish

9. Vrachgacha birinchi tibbiy yordam

10. Radioaktiv nurlanishlarni o'ichash va aniqlash usullari

11. Kimyoviy zararlantirishni aniqlash asboblari va usullari

2.4. Semenar mashg'uloti.

1. "Mehnat muhofazasi" fanining rivojlanish bosqichlari va fan tomonidan o'rganiladigan muammolar.

2. "Mehnat muhofazasi" faning jamiyatdagi ijtimoiy ahamiyati.

3. Mehnat muhofazasi muammolarini.

4. Mehnat jarayoni sharoitini shakllantiruvchi omillarni sinflash va me'yorlash prinsiplari.

5. Xavfsiz va sog'lom mehnat sharoitlarini yaratishning asosiy yo'nalishlari va uslublari.

6. Ish kategoriyalari va ularning o'ziga xosligi.

7. O'zbekiston Respublikasida mehnat muhofazasi sohasidagi davlat siyosati.

8. O'zbekiston Respublikasida Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi faoliyati tahlili.

9. Mehnatni muhofaza qilishga oid xalqaro shartnomalari.

10. Mehnatni muhofaza qilish sohasida xalqaro mehnat tashkilotlari tomonidan olib borilgan ishlar.
11. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining mehnat muhofazasiga doir moddalarining ahamiyati.
12. "Mehnati muhofaza qilish to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi qonunining ahamiyati.
13. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksining ahamiyati.
14. "Mehnat muhofazasi bo'yicha Vakil to'g'risida"gi Nizom tahlili.
15. "Mehnat muhofazasi bo'yicha ishlarni tashkil etish to'g'risida"gi namunaviy Nizom o'rganish.
16. Mehnatni muhofaza qilishda jamoa shartnomalari va jamoa kelishuvlarining ahamiyati.
17. "Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlarni tekshirish va hisobga olish to'g'risida"gi Nizom tahlili.
18. Kasb kasalliklariga olib keluvchi asosiy omillarni o'rganish va tahlil qilish.
19. "Ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonida o'quvchilar va talabalar bilan yuz bergan baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi to'g'risida"gi Nizomni o'rganish.
20. "Maxsus suyuqliklar (benzin, benzol, sulfat kislotasi, ishqorlar, texnik moylar) bilan ishlashda mehnatni muhofaza qilish Qoidalarini" ni o'rganish.
21. O'zbekiston Respublikasining "Xavfli ishlab chiqarish ob'ektlarining sanoat xavfsizligi to'g'risida"gi qonuni moddalarini o'rganish.
22. O'zbekiston Respublikasida xavfli yuklarni avtomobil transportida tashish Qoidalarini" ni o'rganish.
23. "Yuk ko'targich (minora)larni o'rnatish va ulardan foydalanishda xavfsizlik Qoidalarini" ni o'rganish.
24. "Sanoat va qishloq xo'jaligi sohasida ishlovchi umumiy kasb xodimlari uchun maxsus kiyim, maxsus poyabzal va boshqa yakka tartibda himoyalash vositalarini bepul berishning namunaviy me'yorlari" ni o'rganish.
25. Elektr tokidan izolyatsiyasiz yoki (o'tkazgichlarni to'siqlar bilan to'sish, yoki ularni balandliklardan hamda yer ostidan tortish); usullarini o'rganish.
26. Elektr uskunalardagi xavfsizlikni ta'minlashning mexanik va elektromexanik blokrovka va avtomatik ogohlantiruvchi qurilmalarni o'rganish.
27. "Bosim ostida ishlaydigan idishlarning tuzilishi va xavfsiz ishlatish" Qoidalarini o'rganish.

28. "Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklaridan majburiy davlat ijtimoiy sug'urtasi to'g'risida"gi qonunining moddalarini tahlili.

29. Mehnatni muhofaza qilish bo'yicha huquqiy-me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish, tasdiqlash va amalga tadbir qilish tartibi.

30. "Mehnat muhofazasi bo'yicha o'qishlarni tashkil qilish va bilimlarni sinash to'g'risida"gi namunaviy Nizom ijrosining tahlili.

2.5. Kurs ishi (loyihasi) bo'yicha ko'rsatma va tasvirlar

Kurs ishi (loyihasi)ning taxminiy ro'yxati:

1. Ish joylaridagi mehnat sharoitini me'yoriy hujjatlar bilan taqqoslash.
2. Korxonalaridagi ishlab chiqarish maxsulotlarni zararliligini aniqlashda chang va gaz miqdorini e'tiborga olgan holda xonalarni loyihalash.
3. Ishlab chiqarish korxonalaridagi xonalarni shamollatish vositalari (mexanik va mahalliy shamollatish)
4. Korxonalarini loyihalash jarayonida meteorologik sharoitlarni hisobga olish.
5. Korxonalaridagi shovqin va titrash omillarini hisobga olish va loyihalash ishlarida zarur hisob-kitob ishlarini ishlab chiqarish jarayonlariga tadbir etish.
6. Bosim ostida ishlaydigan idishlarga qo'yiladigan talablarda xavfsizlik loyihalarni tadbir etish.
7. Yurug'lik me'yoriy qoidalardan kelib chiqqan holda ish o'rinlarini loyihalashda tegishli xavfsizlik ko'rsatkichlarni hisobga olish.
8. Sanoat korxonalarida kasb kasalliklarini oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar.
9. Sanoat korxonalarida zararli omillarni bartaraf etishda avariya shamollatish tizimini tashkil etish.
10. Mashinasozlik korxonalarida uzluksiz mehnat muhofazasi tizimini tashkil etish tartibi.
11. Iqtisodiyot tarmoqlarida yong'in xavfsizligini ta'minlash.
12. Bino va inshootlarni loyihalashda mehnat muhofazasi bo'yicha qo'yiladigan asosiy talablar.
13. Gidrotexnik inshootlarga qo'yiladigan xavfsizlik texnik reglamentini.
14. Mashina va mexanizmlarga qo'yiladigan xavfsizlik talablari.
15. Siqilgan tabiiy gaz va suyultirilgan neft mahsulotlari uchun jihozlangan avtotransport vositalarining xavfsizligini ta'minlash.
16. Gidrotexnik inshootlar qurilishida yashin qaytargichlar qurilmalari qo'yiladigan talablar.
17. Sanoat korxonalarida mehnatni muhofaza qilish boshqaruvi tizimini tashkil etish mexanizmi.
18. Ishlab chiqarish korxonalarida shovqin va titrash xavfsizligini ta'minlash chora-tadbirlari.

III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha kursatma va tasvirlar

Nazariy va amaliy bilimlar bilan bir qatorda tanlagan sohasi bo'yicha mustaqil

faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondoshgan holda muammoli vaziyatlarni to'g'ri aniqlab, tahlil qilib, sharoitga tez moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Ma'lumki, axborot va bilimlar doirasi tez sur'atlar bilan kengayib borayotgan hozirgi sharoitda barcha ma'lumotlarni faqat dars mashg'ulotlari paytida talabalarga yetkazish qiyin.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar, taqdimot, esse, muammoli topshiriqlar, krasvord, glassariy va mavzuni o'zlashtirishga yordam beradigan metod va shakllarda o'qituvchining ko'rsatlashiga binoan tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

Tavsiya etiladigan mustaqil ta'lim mavzulari

1. "Mehnat muhofazasi" fanini o'rganishni ahamiyati va o'rganishda boshqa fanlarning bog'liqligi.
2. Korxonalarni sanitariya jihatidan sinflanishi, sanitar himoya zona xaqida tushuncha.
3. "Mehnat muhofazasi" fanini o'rganishda muammolarni echishda ilmiy-tadqiqot ishlarning ahamiyati.
4. Korxonada sanitariya-maishiy bino va xonalarga qo'yiladigan talablar. Mehnat muhofazasi masalalarini hal qilishda sog'lom muhit yaratishda
5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini ahamiyati.
6. Korxonada texnologik jarayon bajarilishida xavfsizlikni ta'minlashda avtomatizatsiyani ahamiyati.
7. O'zbekiston Respublikasi Mehnat Kodeksining ahamiyati.
8. Texnologik reglament tarkibi va ahamiyati xaqida tushuncha.
9. Ayollar va o'smirlar mehnatini himoyalash va ularga belgilangan imtiyozlar.
10. Texnologik uskuna, jihoz, moslama va vositalarni korroziyadan saqlash usullari.
11. Texnologik uskuna vositalarini germetikligini ta'minlashni ahamiyati va talablari.
12. Mehnat muhofazasi xizmatini uyushtirishda korxonada rahbari, bosh muhandisni, xavfsizlik muhandisini huquq va vazifalari.
13. Ishlab chiqarish korxonasi kasaba uyushmasi qo'mitasini huquq, vazifalari.
14. Ishlab chiqarishda balonlardan xavfsiz foydalanish talablari
15. Nomenklaturalatdabir-choralar, ularni amalga oshirish, moliyaviy ta'minot.
16. Ishlab chiqarishda kompressorlardan xavfsiz foydalanish talablari
17. Mehnat muhofazasi bo'yicha mavjud bo'lgan va qo'llanadigan norma, qoida, standart, yo'riqnomalar turlari.
18. Ishlab chiqarishda qo'llaniladigan xavfli yuklar turi va ularni xavfsizligini ta'minlash choralarini.
19. Korxonada qo'llaniladigan texnologik uskuna moslama

vositalarini xavfsizligini ta'minlash choralarini.

20. Davlat sanitariya nazorati inspektorining huquq va vazifalari.

21. Ishlab chiqarishda qo'llaniladigan quvurlarga bo'lgan talablar.

22. Davlat energetika nazorati inspektorini huquq, vazifalari.

23. Ishlab chiqarishda amalga oshiriladigan tuzatish ishlari bo'lgan talablar, nazorat.

24. Davlat yong'in nazorati inspektorini huquq, vazifalari.

25. Elektr tokini odam tanasigata'siri va undan himoya choralarini.

26. Yong'in va portlashga xavfli ishlab chiqarishda elektr uskunalarni qo'llash tadbirlari.

27. Ishlab chiqarishda statik elektr va undan himolanish choralarini.

28. Korxonada jamoat tekshirishini uyushtirish, bajaradigan vazifalari.

29. Ishlab chiqarishda yashindan himolanish choralarini.

30. Mehnatni muhofaza qilishda ergonomikani ahamiyati.

31. Shaxsiy himoya vositalari, ulardan foydalanish.

32. Mehnatni muhofaza qilishda psixologiyani ahamiyati.

33. Korxonada muhitiidagi xavfli zararli holat, omillar, ulardan ogohlantirish.

34. Mehnat muhofazasi bo'yicha davlat nazorati tashkilotlari, vazifalari

35. Ishlab chiqarish changi odamlarga ta'siridan himoyalash.

36. Korxonalarda yong'in xavfsizligi xizmatini uyushtirish, vazifalari.

37. Kasabiy kasallik, zaxarlanish, shikastlanishini oldini olish chora tadbirlari.

38. Ishlab chiqarish korxonalarida foydalaniladigan shaxsiy himoya vositalari.

39. Modda materiallarini xavfsizligini, yonuvchanligini baholaydigan birliklar va ularni e'tiborga olish talablari.

40. Inson salomatligini mikroqilim bilan bog'liqligi xaqida tushuncha.

41. Xavfli sharoitda shamollatishni qo'llash tadbirlari

42. Texnologik jarayon bajarilishida yong'in xavfsizligini ta'minlash chora-tadbirlari.

43. Radiatsiya va nurlarni inson tanasiga ta'siri. Ulardan himoyalash xaqida tushuncha.

44. Korxonalarni yong'in, portlashga xavfli jihatidan turlar va ogohlantirish choralarini.

3.

V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari

Talaba bilishi kerak:

- Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi bakalavr ta'lim yo'nalishining DTS, malaka talablari hamda yo'nalish asosiy obektlari, ish faoliyati sohalari;

- mehnat muhofazasining nazariy asoslarini, mehnat xavfsizligini o'ziga

xos qonuniyatlarini, texnik me'yorlarini joriy qila olishni; - mehnat muhofazasi bo'yicha davlat siyosati, mehnat muhofazasining huquqiy, tashkiliy va me'yoriy asoslarini; - insonning fiziologiyasini bilgan holda mehnat sharoitlarini to'g'ri tashkil qilishni; - jarohatga olib keluvchi zararli va xavfli omillarni keltirib chiqaruvchi vaziyatlarni aniqlash va chora-tadbirlar ishlab chiqishni; - ishlab chiqarish muhitida jarohatlovchi, zararli va xavfli omillarni aniqlay olishni; - ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigienasi, zararli omillar va ulardan himoyalash yo'llarini; - texnika xavfsizligi, elektr xavfsizligi, AKT texnik vositalaridan foydalanishda XT qoidalarini; - yong'in xavfsizligini ta'minlash va yong'inni o'chirish, oqibatlarini bartaraf etish tizimlari haqida tasavvurga ega bo'lishi, ulardan foydalana olishi; Quyidagilar bo'yicha amaliy ko'nikmalar o'rtdirishi zarur: - uskunalarining ko'rsatkichlarini va salbiy ta'sir qilish darajasini me'yoriy talablarga mos kelishini nazorat qilish; - jarohatlanishga olib keluvchi holatlarda himoya vositalaridan samarali foydalana bilish; - ishlab chiqarish faoliyatida tozalikni ta'minlash va xavfsizlikni oshirish tadbirlarini ishlab chiqish; - baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartiblarini; - yong'inni o'chirish vositalari va texnik qurilmalaridan foydalanish, zarur bo'lganda yong'in oqibatlarini tugatish va qutqarish ishlarida amaliy ishtirok etish; - elektr tokidan yoki boshqa jarohatlardan zararlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish; - fanni o'rgatish natijasida mehnat xavfsizligi, ishlab chiqarish sanitariyasi, yong'in xavfsizligi bo'yicha zaruriy hisoblash ishlarini amalga oshirish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturni interfaol usullarda o'zlashtirishni taqazo qiladi. Bunda asosiy e'tibor auditoriya mashg'ulotlarida va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtiriladigan nazariy bilimlarga hamda ob'ektiv jarayonlar va hodisalarga nisbatan dunyoqarashni shakllantirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rin ajratiladi. Dastur materiallarini o'zlashtirish to'rt xil: - muammoli mavzular bo'yicha; - mustaqil o'zlashtirilishi murakkab bo'lgan bo'limlar bo'yicha; - ta'lim oluvchilarda alohida qiziqish uyg'otuvchi bo'limlar bo'yicha; - ma'ruzalarni interfaol usulda o'qitish yo'li bilan; - mustaqil ta'lim olish va ishlash, kollektivlar va munozaralar jarayonida o'zlashtiriladigan bilimlar bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish yo'li bilan amalga oshirishni nazarda tutadi.	4.

Mustaqil tayyorgarlik jarayonida talaba adabiyotlar, internet materiallari va me'yoriy hujjatlar bilan ishlashni uddalashni namoyon qilishi, auditoriya mashg'ulotlari paytida qabul qilingan ma'lumotlarni mushohada qilish va mustaqil ijodiy qarorlar qabul qila olish qobiliyatlarini ko'rsatishi zarur. Fanni o'zlashtirishda masofadan o'qitish (modul platformasi), darslik, o'quv qo'llanmalari va ma'ruzalar matnlarining elektron versiyalari, ma'ruzalar o'qish, video-audio mashg'ulotlar va elektron resurslar (Internet tarmog'i orqali) dan foydalaniladi. Dastur talabalar bilimini reyting-nazoratidan foydalanadigan o'quv jarayonini tashkil qilishning kredit-modul tizimi tamoyillari asosida amalga oshadi.	5. VII. Kreditlarni olish uchun talablar: joriy, oralik nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriklarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini 6. 13. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlari va axborot manbalari Asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar 1. Raximov O.D., Siddiqov I.X., Murodov M.O. Hayot faoliyat xavfsizligi. Ekologiya. Darslik. //Toshkent: "Aloqachi" nashriyoti, 2017.-310b. 2. Raximov O.D., Yo'ldoshev O'R., Murodov M.O. Mehnatni muhofaza qilish. O'quv qo'llanma. //Toshkent: "Aloqachi" nashriyoti, 2018.-220b. 3. Introduction to Health and Safety at Work. Phil Hughes, Ed Ferrett. The Boulevard, Langford Lane, Kidlington, Oxford OX5 1GB, UK. ISBN: 978-0-08-097070-7. 4. Fundamentals of General Ecology, Life Safety and Environment Protection. Mark D Goldfein, Alexei V Ivanov, Nikolaj Kozhevnikov, V Kozhevnikov. Nova Science Publishers, Inc. (April 25, 2013) Qo'shimcha adabiyotlar. 1. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. 2017. 2. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. 2017. 3. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollari bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // "Xalq so'zi" gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, № 11. 4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent. 1992. 5. O'zbekiston Respublikasi Mehnat Qonuni. 6. O'zbekiston Respublikasi mehnat kodeksi 7. Yormatov G'YO., Maxmudov R. Mehnatni muxofaza qilish ma'ruzalar to'plami 1-2 qism. Toshkent. 1995. 8. Yormatov G'YO., Isamuxamedov YO.U. Mehnatni muxofaza qilish. Darslik. O'zbekiston nashriyoti. Toshkent 2002. Axborot manbaalari

	1. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi. 3. www.mintrud.uz Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti. 4. www.standart.uz Standartlashirish, metrologiya va sertifikatlashirish agentligi sayti 5. www.sanoatkn.uz Sanoatda, konchilikda va kommunal-maishiy sektorda ishlarning bexatar olib borilishini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (Sanoatkontexnazorat) sayti 6. www.uznature.uz Tabiatni muhofaza qilish Davlat qo‘mitasi sayti 7. www.bilim.uz OUMTV sayti 8. www.mchs.gov.uz Favqulodda vaziyatlar vazirligi sayti. 9. hfkraximov.uz – Hayot faoliyat xavfsizligi fanidan shaxsiy veb-sayt (prof.O.D.Raximov sayti).
7.	Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
8.	Fan/moduli uchun ma’sul O.D.Raximov- Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrası mudiri, prof S.H.muradov- Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrası assisenti.
9.	Taqrizchilar: Maxmatqulov N.I. – QarMII “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi kafedrası dotsenti. v.b. Eshdavlratov A.E. – Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti “Qishloq xo’jaligida innovatsion texnika va texnologiyalar” kafedrası mudiri.